

นั่งเรือเที่ยวชม
วัดริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

เมื่อนั่งเรือออกจากคลองแม่น้ำอ้อมจะเข้าแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งแต่เดิมแม่น้ำเจ้าพระยาที่ไหลลงไปทางทิศใต้นี้เป็นคลองที่ขุดขึ้นใหม่เรียกกันว่า “คลองลัดเมืองนนท์” ขุดในสมัยกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. 2179 สมเด็จพระเจ้าปราสาททองได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลองขึ้นตั้งแต่บ้านตลาดขวัญ ถึงปากคลองบางกรวย ยาวประมาณ 5 กม. เมื่อกระแสน้ำไหลตัดตรงในคลองลัดเมืองนนท์นานเข้าจึงกลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาที่เราเห็นในปัจจุบัน

ตรงข้ามปากคลองแม่น้ำอ้อม ที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก เป็นบริเวณ **เมืองนนทบุรีเก่า** ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งโรงพยาบาลพระนั่งเกล้าและเป็นที่อยู่ของประชาชน และบริเวณที่เคยเป็นที่ตั้งเมืองนนทบุรีเก่านี้ เรียกกันมาแต่เดิมว่า **ตลาดขวัญ** ต่อมาได้เกิดเพลิงไหม้จึงย้ายเมืองไปอยู่ที่ปัจจุบัน ปัจจุบันบริเวณนี้เป็นที่อยู่อาศัยของประชาชน เป็นโรงฆ่าสัตว์ของเทศบาล และเป็นโรงเจของคนจีน ชาวบ้านเล่าว่าเคยพบป้ายชื่อ **ตลาดขวัญ** ทำด้วยไม้สักตัว

อักษรเลื่อนกลางมาก โดยชาวบ้านยืนยันว่ามีมาครั้งปู่ย่าตายาย ไม่ทราบว่าจะขณะนี้ป้ายดังกล่าวอยู่ที่ใด ใครเก็บไว้

ในนิราศพระบาท ซึ่งเป็นนิราศเรื่องหนึ่งของสุนทรภู่ เมื่อครั้งนั่งเรือไปพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี ได้ผ่านตลาดขวัญด้วย ดังกลอนตอนหนึ่งว่า

“ถึงแขวงแควแพดตลอดตลาดขวัญ
เป็นเมืองจันตประเทศรโหฐาน
ตลิ่งเบื้องบูรพาศาลาลาน
เรือขนานจอดโฉบกันจ่อแจ
พินิจนางแม่คำก็น่าชม
ทำคารมเร็วเร่งอยู่เชิงเสา”

และมีวัดที่น่าสนใจอยู่ที่ใต้บริเวณเมืองนนทบุรีเก่าคือวัดท้ายเมือง ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก และอยู่ริมถนน นนทบุรี-สนามบินน้ำ ในท้องที่ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี ห่างจากตลาดนนทบุรีขึ้นไปทางทิศเหนือไม่มากนัก ทิศเหนือของวัดติดกับสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตนนทบุรี ทิศใต้ติดกับโรงเรียนศรีบุญยานนท์ กล่าวกันว่าวัดท้ายเมืองเป็นวัดที่ตั้งอยู่ที่ใต้ตัวเมืองนนทบุรีเก่า จึงเรียกว่า **วัดท้ายเมือง** ส่วนวัดที่ตั้งอยู่เหนือตัวเมืองนนทบุรีเก่า มีชื่อว่า “วัดหัวเมือง” แต่ปัจจุบันนี้บริเวณวัดหัวเมืองเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลพระนั่งเกล้าแล้ว ก่อนหน้าที่จะสร้างโรงพยาบาลพระนั่งเกล้า วัดหัวเมืองเป็นวัดร้าง จึงกล่าวได้ว่า วัดท้ายเมืองและวัดหัวเมืองเป็นวัดเก่าแก่มากตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา

ปัจจุบันวัดท้ายเมืองมีโบราณสถานที่น่าสนใจน่าชมคือ พระอุโบสถซึ่งมีฐานโค้งแบบสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย และมีกำแพงแก้วล้อมรอบ ภายในกำแพงแก้วมีเจดีย์เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง 2 องค์ ใกล้เคียงๆ พระอุโบสถมีพระปรางค์ 1 องค์ มีพระวิหารหลวงพื่อวัดมะขามโพรง (หลวงพ่อดำ) ไม่มีฝาผนัง มีอาคารเก่าทรงไทย 2 ชั้น หลังคามีมุข 3 มุขมีป้ายเขียนว่า โรงเรียนสามัคคีธรรม มีหอไตรอีก 1 หลัง และมีกุฏิสงฆ์ทรงไทยอีกหลายหลังด้วยกัน

ใกล้วัดท้ายเมืองมี **วัดกลางบางซื่อ** ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนนนทบุรี-สนามบินน้ำทางทิศตะวันออก และริมคลองบางซื่อทางทิศใต้ และอยู่ในท้องที่ตำบลบางกระสอ อำเภอเมืองนนทบุรี วัดกลางบางซื่อสร้างราว พ.ศ. 2312 สันนิษฐานว่าในบริเวณนี้มีวัดอยู่ 3 วัด คือ วัดหัวเมือง (ปัจจุบันเป็นโรงพยาบาลพระนั่งเกล้า) วัดกลางบางซื่อ และวัดท้ายเมือง สำหรับวัดที่ตั้งอยู่ตรงกลางใน 3 วัดนี้คือ วัดกลางบางซื่อ เดิมชาวบ้านเรียกกันว่า **“วัดกลาง”** ส่วนคำว่า **“บางซื่อ”** ที่มาต่อท้ายนั้น เพราะวัดนี้อยู่ริมคลองบางซื่อ จึงรวมเรียกกันว่า **“วัดกลางบางซื่อ”**

สำหรับตัวเมืองนนทบุรีเก่าเชื่อกันว่า มีวัดหัวเมืองอยู่ทางทิศเหนือของตัวเมืองนนทบุรีเก่า และวัดท้ายเมืองอยู่ทางทิศใต้ของตัวเมืองเก่า แสดงว่าวัดกลางบางซื่อนี้อยู่ในตัวเมืองนนทบุรีนั่นเอง

โบราณสถานของวัดกลางบางซื่อที่น่าสนใจน่าชมคือ พระอุโบสถหลังเก่าที่สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา ด้านหน้าพระอุโบสถมีมุขลด พื้นพระอุโบสถเรียบสร้างด้วยอิฐมอญ มุงหลังคาด้วยกระเบื้องมอญ ทางวัดได้สร้างพระอุโบสถหลังใหม่ ภายในพระอุโบสถมีพระประธานเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ทำด้วยศิลาแลง หน้าตักกว้าง 2

เมตร สูง 2.30 เมตร และยังมีพระพุทธรูปปางห้ามญาติ 1 องค์ สูง 2.70 เมตร เรียกชื่อกันว่า “หลวงพ่อพระกาฬ” ประดิษฐานอยู่หน้าพระอุโบสถ

เล่ากันต่อๆ มาว่า หลวงพ่อพระกาฬเป็นพระศิลาแลงลอยน้ำมา และหน้าพระอุโบสถมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่อยู่กลางแจ้ง เรียกชื่อกันว่า “หลวงพ่อโต” เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 6 เมตร สูง 8 เมตร สร้างในสมัยพระอริการอยู่เป็นเจ้าอาวาส ใกล้เคียงกันมีพระเจดีย์เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง 2 องค์ แบบทรงกลมอีก 2 องค์ นอกจากนี้ในบริเวณวัดยังมีพระปรารค์เก่า 1 องค์ ซึ่งชำรุดทรุดโทรมมาก ทางวัดได้ซ่อมแซมและสร้างเจดีย์ขึ้นแทน เป็นเจดีย์องค์ใหม่ไม่มีเค้าของพระปรารค์องค์เดิมอยู่เลย

เหนือโรงพยาบาลพระนั่งเกล้าเล็กน้อย เป็นชุมชนมุสลิมที่มีคนอาศัยอยู่มาก และเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เรียกกันว่า **มัสยิดฮิดายัตุลลอหมัมมียะ** (มัสยิดบ้านตลาดขวัญ) เป็นมัสยิดที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในจังหวัดนนทบุรี อยู่ในท้องที่บ้านตลาดขวัญ ตำบลบางกระสอ อำเภอเมืองนนทบุรี เป็นมัสยิดที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชทานพระพี่เลี้ยง ในสมัยนั้นมัสยิดมีลักษณะหลังคาเป็นทรงไทย ต่อมาในปี พ.ศ. 2423 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ อนุญาตให้ย้ายหา (อัลมรรฮูมะฮ์ คุณยายหยา) พระนมพระพี่เลี้ยงเชื้อสายชาวไทยมุสลิมบ้านตลาดขวัญ และเป็นภรรยาของพระสยามอิศการภักดี (มุฮัมมัดอะลี คนทั่วไปเรียกว่า ท่านสะหยา) ซึ่งเป็นชาวเมืองซาม ประเทศซีเรีย ด้รับราชการในราชสำนักด้านการค้าขายระหว่างประเทศ สร้างมัสยิดขึ้น

มาใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยพระสยามอิทธิการภักดีมีส่วนสำคัญในการกำหนดแบบแปลนการก่อสร้าง ลักษณะของมัสยิดเป็นตึก 2 ชั้น คล้ายไบตุลละฮ์ นครเมกกะห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ลักษณะลวดลายทั้งภายในและภายนอกเป็นแบบตามความนิยมของคนเมืองซาม มีนิมบ์ (ธรรมาสัน) และหอคอย (หอคอย) ส่วนฐานของมัสยิดใช้ไม้ซุงวางเรียงซ้อนกันแทนการตอกเสาเข็ม ต่อมาได้มีการซ่อมแซมมัสยิดครั้งใหญ่เมื่อ พ.ศ. 2470 ได้จดทะเบียนเป็นมัสยิดครั้งแรกเมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2492 และจดทะเบียนครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2510 พร้อมทั้งเปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “มัสยิดบางกระสอบ” ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อใหม่อีกครั้งหนึ่งเป็นภาษาอาหรับว่า “มัสยิดฮิดายาตุลลูมมะฮ์” หมายถึงมัสยิดที่ให้แสงสว่างนำทางแก่บรรดาสาวกของท่านนบีมุฮัมมัด

ขอย้อนกลับไปกล่าวถึงเมื่อเรือแล่นออกจากคลองแม่น้ำอ้อมสู่แม่น้ำเจ้าพระยาอีกครั้งหนึ่ง คือถ้าเรือแล่นขึ้นไปทางเหนือจะพบ **วัดไทรมาใต้** เป็นวัดที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก และอยู่ในท้องที่ตำบลไทรมา สร้างเมื่อราว พ.ศ. 2332 วัดนี้มีโบราณสถานที่น่าสนใจคือ พระพุทธรูปเก่าอยู่ในวิหารหลังใหม่ เรียกกันว่า หลวงพ่อใหญ่ มีเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองประดับลายปูนปั้น และมีผู้เคยพบเศษกระเบื้องเชิงชายลายเทพนมเก่าที่บริเวณเจดีย์ด้วย วัดที่อยู่ติดกับวัดไทรมาใต้ทางทิศเหนือคือ **วัดไทรมาเหนือ** สร้างก่อนวัดไทรมาใต้คือ ราว พ.ศ. 2300 แต่โบราณสถานล้วนสร้างขึ้นใหม่

และที่โรงเรียนชุมชนวัดไทรมานี้เองจะพบโบราณสถานที่น่าสนใจคือ **จวนผู้ว่าราชการจังหวัดหลังเดิม** ซึ่งปัจจุบันเป็นอาคารห้องสมุด

ของโรงเรียนชุมชนวัดไทรมา เดิมจวนผู้ว่าราชการจังหวัดนี้ตั้งอยู่ที่บริเวณหน้าเรือนจำกลางบางขวาง ต่อมาทางราชการต้องการสร้างจวนผู้ว่าราชการจังหวัดใหม่ ทางโรงเรียนชุมชนวัดไทรมาจึงได้ขอรื้อจวนหลังนี้มาสร้างเป็นอาคารห้องสมุดของโรงเรียน โดยคงรูปเดิมไว้ทุกประการ ลักษณะเป็นอาคารไม้ทรงยุโรป หลังคาทรงปั้นหยา มีค้ำยันชายคาและค้ำยันหยดน้ำฝนชายคาเป็นไม้ฉลุลงดงามมาก ปัจจุบันทางโรงเรียนได้ซ่อมแซมกรอบหน้าต่างและทาสีใหม่ จึงเสียรูปลักษณะเดิมไปมากทีเดียว

ถ้าเรือแล่นขึ้นไปทางทิศเหนือต่อไปอีกจะพบ **วัดแดงธรรม-ชาติ** อยู่ริมด้านแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก ในท้องที่ตำบลไทรมา วัดนี้สร้างราว พ.ศ. 2400 ชาวบ้านนิยมเรียก "วัดแดง" และเหนือขึ้นไปอีกจะพบวัดเชิงเลน อาจเลยไปถึงเกาะเกร็ดก็ได้

ส่วนทางริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออกจะพบวัดหลายวัด เช่น วัดท่าหนักใต้ อยู่ในท้องที่ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี แม่น้ำเจ้าพระยาช่วงนี้เรียกกันว่า "สนามบินน้ำ" เพราะเป็นแม่น้ำกว้างมากและยังเคยใช้เป็นที่ขึ้นลงของเครื่องบินยามจำเป็นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่ไหลผ่านตำบลบางกระสอบ ตำบลไทรมาและตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรีไปจรดอำเภอปากเกร็ด ระยะทางประมาณ 3-4 กม. กว้างและตรงเหมาะสมเป็นทางขึ้นลงของเครื่องบินในสมัยนั้น สำหรับลักษณะของเครื่องบินที่บินขึ้นลงเป็นแบบใบพัด มีท่อนที่ปีกทั้ง 2 ข้างเพื่อให้เครื่องบินลอยน้ำได้ บางทีเรียกกันว่า เครื่องบินทะเล สมัยก่อนเคยประจำอยู่กองทัพเรือ จากการที่เครื่องบินขึ้นลงในบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาช่วงนี้ จึง

เรียกกันว่า “สนามบินน้ำ” ชุมชนใกล้เคียงในท้องที่ตำบลท่าทรายจึงเรียกกันว่า “สนามบินน้ำ” ตามไปด้วยจนถึงปัจจุบันนี้

ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออกยังมีวัดอีก 3 วัดคือ วัดแคนอก วัดน้อยนอก (อยู่เหนือสะพานพระนั่งเกล้า) และ วัดแจ้งศิริสัมพันธ์ (อยู่ใต้สะพานพระนั่งเกล้า) ทั้ง 3 วัดนี้อยู่ในท้องที่ตำบลบางกระสอ อำเภอเมืองนนทบุรี สำหรับวัดแคนอกสร้างเมื่อราว พ.ศ.2358 วัดน้อยนอก สร้างเมื่อราวปี พ.ศ. 2393 และมีพระประธานสร้างด้วยหินอยู่ในพระอุโบสถ ส่วน วัดแจ้งศิริสัมพันธ์ สร้างราว พ.ศ. 2360 เดิมมีนามว่า “วัดแจ้ง” ต่อมาพลโท พระยาสโมสรวรรพการ (ทัต) ศิริสัมพันธ์ ได้เป็นผู้บูรณะถาวรวัตถุต่างๆ แล้วขนานนามใหม่เป็น “วัดแจ้งศิริสัมพันธ์”

และเมื่อออกจากคลองแม่น้ำอ้อมออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ถ้าเรือแล่นลงไปทางทิศใต้ จะพบวัดที่น่าสนใจตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาหลายวัด วัดแรกคือ **วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร** ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก เยื้องทำนายนนทบุรีไปทางทิศเหนือราว 1 กม. และอยู่ในท้องที่ตำบลบางศรีเมือง อำเภอเมืองนนทบุรี เข้าใจกันว่าบริเวณนี้ในสมัยกรุงศรีอยุธยาทางราชการได้สร้างป้อมไว้ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างพระอารามถวายสมเด็จพระศรีสุลาลัย พระบรมราชชนนีอันมีนามปรากฏว่า “วัดเฉลิมพระเกียรติ” โปรดให้สร้างป้อมปราการก่ออิฐถือปูน มีใบเสมา ทำนองเดียวกับกำแพงพระบรมมหาราชวัง เป็นรูป 4 เหลี่ยมรอบวัดไว้เป็นอนุสรณ์ ต่อมาได้ใช้ปราการนี้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมในการยกทัพไปทางเหนือหลายคราว แต่เดิมปรากฏมีกำแพงก่ออิฐถือปูน และ

มีโบสถ์เหมือนกำแพงพระบรมมหาราชวังรอบวัดที่มุมกำแพงมีบ่อมออยู่ 4 ด้าน แต่ปัจจุบันคงเหลือกำแพงเฉพาะด้านหน้าวัดเพียงด้านเดียว ซึ่งได้เปลี่ยนสภาพไปจากเดิมมาก เนื่องจากทางวัดได้บูรณะซ่อมแซม ในภายหลังหลายคราวด้วยกัน

วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหารมีโบราณสถานที่น่าศึกษาน่าชม เช่น พระอุโบสถ ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมแบบไทยปนจีน ล้อมรอบด้วย กำแพงแก้ว มีองค์พระประธานเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หล่อด้วยทองแดงทั้งองค์ จากแหล่งแร่ทองแดงที่อำเภอจันทึก จังหวัด นครราชสีมา รัชกาลที่ 4 ถวายพระนามให้ว่า “พระพุทธรูปมหาโลกาภิวันทปฏิมา” ที่ฝาผนังพระอุโบสถเขียนลายสีเป็นลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ก้านแย่ง ภายในเป็นรูปดอกพุดตาน ที่หน้าบันมีลวดลายปูนปั้นเป็นลายดอกพุดตานประดับเครื่องเคลือบดินเผาสีต่างๆ จากประเทศจีน และมีลวดลายปูนปั้นลายดอกพุดตานที่กรอบประตูหน้าต่างด้วย ส่วนประตูหน้าต่างทั้งภายนอกภายในเขียนลายทองรดน้ำได้สวยงามมาก

นอกจากนี้ยังมีโบราณสถานอื่นๆ อีกคือ พระวิหารหลวงหรือวิหารพระศิลาขาว อยู่ทางทิศใต้ของพระอุโบสถ ลักษณะสถาปัตยกรรมแบบเดียวกับพระอุโบสถ มีกำแพงแก้วล้อมรอบ เป็นที่ประดิษฐานพระประธานชื่อ “พระศิลาขาว” พร้อมด้วยพระอัคนีสาวกซ้ายขวาแต่เหลืออยู่เพียงองค์เดียว พระเจดีย์ใหญ่ ทรงกลมแบบลังกา ตั้งอยู่ด้านหลังในเขตแนวกำแพงแก้วเดียวกับพระอุโบสถ สร้างในสมัยรัชกาลที่ 4 ศาลาแดงเหนือศาลาแดงใต้ ตั้งอยู่ด้านหน้ากำแพงใหญ่ เป็นศาลาโถงทรงไทยขนาดเท่ากัน สร้างด้วยไม้ หลังคา มุงกระเบื้องดินเผา ศาลาการเปรียญหลวง อยู่ทางทิศเหนือของพระ

อุโบสถ เป็นสถาปัตยกรรมแบบเดียวกับพระอุโบสถพระวิหารหลวง และมีกำแพงแก้วล้อมรอบด้วย หอกลองและหอรชัง ตั้งอยู่มุมกำแพงแก้วด้านขวาและซ้าย ทางด้านหน้าพระวิหารศิลาขาว และหน้าศาลาการเปรียญหลวง ศาลาการเปรียญของราษฎร ซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่า ศาลาเขียว เป็นอาคารไม้ทรงไทย ตั้งอยู่นอกกำแพงใหญ่ทางด้านเหนือ

วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร เป็นสถานที่แห่งหนึ่งที่อยู่ในโครงการสร้างสวนภูมิรักษ์ด้วย โครงการนี้มี 6 แห่งใน 5 จังหวัด ซึ่งโครงการเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2542 เพราะบริเวณวัดมีต้นไม้ นานาชนิดมากมายอายุกว่าร้อยปี เข้าใจว่าปลูกตั้งแต่เริ่มสร้างวัด เช่น ต้นพิกุล ต้นจามจุรี และต้นประดู่ เป็นต้น ทำให้บริเวณวัดร่มรื่นมาก เหมาะสมอย่างยิ่งที่มีโครงการสร้างสวนภูมิรักษ์ สำหรับสวนภูมิรักษ์นี้เป็นสวนสาธารณะขนาดเล็กในรูปแบบของสวนป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้ชุมชนเมือง ใช้เป็นศูนย์กลางการพบปะสังสรรค์ สถานที่ออกกำลังกาย สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สถานศึกษาธรรมชาติและสถานที่จัดกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมชุมชน

ใกล้ๆ กับวัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหารเป็นอุทยานเฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษก ซึ่งกรมธนารักษ์สร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติ น้อมเกล้าฯถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสที่ครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ แทนพระองค์ทรงเป็นประธานในพิธีเปิดอุทยานกาญจนาภิเษกอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2542

อุทยานเฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษก เป็นสวนสาธารณะ

ในเชิงอนุรักษ์ ซึ่งประกอบด้วยสวนอนุรักษ์เป็นส่วนที่เน้นการอนุรักษ์สภาพสวนผลไม้ และสภาพความเป็นอยู่เดิมของชาวสวนจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วยสวนผลไม้ที่มีอยู่เดิมในที่ดิน อาคารหมู่บ้านชาวสวน ศาลาพักผ่อน ศาลาบริการ ศาลาเฉลิมพระเกียรติ สนามเด็กเล่น ท่าเรือรับเสด็จ ท่าเทียบเรือประชาชน อัฒจันทร์ชมการแสดงทางน้ำ สวนรุกขชาติและศูนย์ศึกษาธรรมชาติ ประกอบด้วยพรรณไม้นานาชนิด สัตว์น้ำและสัตว์ปีกชนิดต่างๆ เป็นต้น นับว่าอุทยานเฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษกแห่งนี้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญและเป็นสถานที่พักผ่อน สถานที่ที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่งริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก คือ **ศาลากลางจังหวัดนนทบุรีหลังเก่า** ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ทำนายนนท์บุรี สร้างในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ. 2454 มีลักษณะเป็นอาคารหลายหลังเชื่อมต่อกันจนเกือบเป็นวงกลม ด้านท้ายสุดมีหอประชุมด้วย เดิมใช้เป็นอาคารเรียนของโรงเรียนราชวิทยาลัย ต่อมา พ.ศ. 2469 ได้โอนเด็กนักเรียนไปอยู่ที่โรงเรียนนวมวิรุฑ จึงมอบให้เป็นศาลากลางจังหวัดนนทบุรี เมื่อ พ.ศ. 2471 ต่อมาได้มีการสร้างศาลากลางจังหวัดหลังใหม่ที่ถนนรัตนนิเบศร์ ทางจังหวัดจึงย้ายส่วนราชการต่างๆ ออกจากศาลากลางจังหวัดหลังเก่าทั้งหมด ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของกระทรวงมหาดไทย โดยใช้เป็นสถาบันดำรงราชานุภาพ และ วิทยาลัยมหาดไทย มีโครงพัฒนานักบริหาร กระทรวงมหาดไทยด้วย และกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแล้ว ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 เพราะมีรูปร่างที่แปลกจากศาลากลางจังหวัดทั่วไป

ใกล้ๆ กับศาลากลางจังหวัดหลังเก่าเป็น **พิพิธภัณฑ์ประวัติ**

ธรรมชาติ ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ที่สร้างในสมัยที่ นายสะอาด ปายะนันท์ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี เมื่อ พ.ศ. 2504 มีการแสดงความเป็นมาเกี่ยวกับโลก ชีวิตของพืชและสัตว์ ตลอดจนมนุษย์ และแสดงถึงศิลปะโบราณวัตถุต่างๆ ด้วย นับเป็นพิพิธภัณฑ์ที่น่าศึกษาน่าชมอย่างยิ่ง ทางพิพิธภัณฑ์เปิดให้เข้าชมได้ตั้งแต่เวลา 8.30-16.00 น. ในวันอังคาร-วันเสาร์ ส่วนอาคารที่ติดกับพิพิธภัณฑ์เป็นห้องสมุดประชาชนจังหวัดนนทบุรี

เหนือศาลากลางจังหวัดหลังเก่ามีวัดบางขวาง ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาปากตะวันออกและริมคลองบางขวาง อยู่ในท้องที่ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา และทะนุบำรุงใหม่ในราว พ.ศ. 2445

ล่องใต้ลงไปอีก ที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก จะพบสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจอีกคือ **บ้านนายรินทร์ กลิ่ง** (นายรินทร์ ภาษิต) ซึ่งอยู่ในท้องที่ตำบลบางไผ่ อำเภอเมืองนนทบุรี บริเวณบ้านมีสุสานเก็บกระดูกของนายรินทร์ กลิ่ง และบุตรสาวที่น่าสนใจคือ นายรินทร์ กลิ่ง เกิดที่บ้านสวนริมแม่น้ำเจ้าพระยา ในครอบครัวชาวสวนคลองบางขวาง จังหวัดนนทบุรี เขาเคยเป็นนายอำเภอที่จังหวัดชลบุรี พร้อมกับได้รับบรรดาศักดิ์เป็น "หลวงศุภมาตรา" และตำแหน่งสูงสุดคือ เคยเป็นเจ้าเมืองนครนายก พร้อมกับบรรดาศักดิ์ "พระพนมสารรินทร์" ในสมัยรัชกาลที่ 8 เป็นข้าราชการที่ตรงไปตรงมาเป็นตัวอย่างที่ดีคนหนึ่งในสมัยนั้น ได้ลาออกจากราชการในปี พ.ศ. 2452 ขณะมีอายุเพียง 35 ปี จากนั้นก็หันหน้าเข้าหาธรรมะของพระพุทธเจ้า จัดตั้ง "พุทธบริษัทสมาคม" ออกหนังสือ

เกี่ยวกับธรรมะ ในช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เคยทำใบปลิว เช่น ประณามข้าราชการฝ่ายปกครองว่าไร้ความสามารถ โจมตีหนังสือพิมพ์ในเมืองไทยว่าวางตัวไม่เป็นกลางช่วงสงครามโลก จนถูกจับติดคุก เมื่อออกจากคุกได้ทำธุรกิจขาดอง จนกลายเป็นมหาเศรษฐี เขานำรายได้มาตั้ง “วัดศรีสังฆสมาคม” ซึ่งต่อมากลายเป็นที่ตั้งของ “วัดนารีนรงค์” เพื่อเป็นสถานประกอบกิจกรรมทางศาสนา ฝ่ายสามเณรี

ในปี พ.ศ. 2470 นายนรินทร์ กลิ่ง ได้บวชลูกสาว 2 คน คือ สาระ และ จงดี เป็นภิกษุณี โดยเริ่มบวชเป็นสามเณรีก่อน ต่อมาจึงบวชเป็นภิกษุณี แต่ถูกปฏิเสธจากฝ่ายสงฆ์และฝ่ายราชสำนัก เนื่องจากเขาเป็นคนที่มีความก้าวหน้ามากมีจุดยืนชัดเจนในการวิพากษ์คณะสงฆ์และพยายามสร้างกลุ่มชนที่มีอิสระทางความคิด ทั้งทางการเมืองและการศาสนาขึ้น ที่สุดลูกสาวทั้ง 2 ของนายนรินทร์ กลิ่ง จึงถูกจองจำและถูกถอดจีวร เล่ากันว่า คุณสาระ ที่บวชเป็นภิกษุณีนั้นถูกปลัดอำเภอคนหนึ่งซึ่งมีอำนาจเอาตัวไปขณะออกบิณฑบาต ถึงกับบาตรกระเด็นกระจัดกระจาย บรรดาภิกษุณีอื่นๆ ประมาณ 7-8 รูปที่มาบวชอยู่ด้วยกันที่ “วัดนารีนรงค์ จังหวัดนนทบุรี” (ซึ่งเป็นสถานที่ที่นายนรินทร์ กลิ่ง ยกให้เป็นเขตของวัด) ก็รีบสึกออกมา เนื่องจากในสมัยนั้นการศึกษายังไม่กว้างไกลนัก จึงไม่มีชาวบ้านหรือคนนอกมาสนับสนุนมากนัก และเป็นระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ด้วย

สมัยที่ลูกสาวของ นายนรินทร์ กลิ่ง บวชนั้น มีผู้ทำหนังสือออกมาขายเล่มละ 10 สตางค์ เขียนเป็นบทกลอน ทำหน้าปกเป็นภิกษุณี 8 รูป ใช้ภาษาหยาบคายมาก

นายนรินทร์ กลิ่ง มีบทบาททางการเมืองอีกหลายครั้ง เช่น ในช่วงที่จอมพล ป. พิบูลสงครามเรืองอำนาจ เขาจัดทำหนังสือพิมพ์ “แนวหน้า” วิพากษ์วิจารณ์จอมพล ป. อย่างเปิดเผยและรุนแรง จนถูกทำร้าย หนังสือพิมพ์ถูกสั่งปิด และติดคุกอีก 2 ครั้งๆ ละ 2 ปี ถูกนำไปกักกันอีก 2 ปี 21 วัน จนกระทั่งเขาถึงแก่กรรมด้วยโรคหัวใจวายที่บ้านพักริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลบางไผ่ อำเภอเมืองนนทบุรี เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2493 รวมอายุได้ 77 ปี ก่อนถึงแก่กรรมเขาได้สั่งลูกหลานให้เก็บร่างของเขาไว้ไม่ให้เผา ทั้งนี้เพื่อใช้ร่างไว้วิญญานเป็นสัญลักษณ์การต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมในสังคมของคนรุ่นต่อๆ มา แต่ในที่สุดร่างของเขาก็ได้ถูกเผาไปเมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2541 พร้อมกับร่างของนางสาระ รงคสุวรรณ บุตรีผู้เคยบวชเป็นภิกษุณี

และริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาปากตะวันตกมี **วัดศาลารี** เป็นวัดที่อยู่ในท้องที่ตำบลบางไผ่ อำเภอเมืองนนทบุรี สร้างเมื่อราว พ.ศ. 2320 มีพระอุโบสถที่สร้างใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2484 แทนหลังเก่าที่รื้อไปที่เป็นโบราณวัตถุเก่าคือ ใบเสมาหินทรายแดงขนาดใหญ่พอควร

วัดที่น่าสนใจริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออกอีกวัดหนึ่งคือ **วัดเขมาภิตารามราชวรวิหาร** ซึ่งด้านหลังของวัดอยู่ริมถนนพิบูลสงคราม และอยู่ในท้องที่ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี ห่างจากตัวจังหวัดนนทบุรีลงไปทางทิศใต้ เป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา นามเดิมเรียกว่า “วัดเขมา” เฉยๆ นามที่เรียก “วัดเขมาภิตาราม” นั้น เป็นนามที่เพิ่งได้รับในสมัยรัชกาลที่ 4 เป็นวัดที่ปฏิสังขรณ์ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 2 และครั้งที่ 2 ในรัชกาลที่ 4 มีโบราณสถาน

ที่น่าชมน่าศึกษามากมาย เช่น พระมหาเจดีย์ ซึ่งเป็นเจดีย์ใหญ่ สูง 30 เมตร ฐานทักษิณาวรรตกว้างยาวด้านละ 25 เมตร สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2397 เมื่อมีการบูรณะซ่อมแซมครั้งใหญ่ เมื่อปี พ.ศ. 2495 ได้พบพระบรมสารีริกธาตุ เป็นพระธาตุแท้อยู่ภายใน ลักษณะของพระมหาเจดีย์มีลักษณะเด่นสง่างามมาก ด้านหน้าพระมหาเจดีย์เป็น พระอุโบสถ ซึ่งเป็นอาคารทรงไทย สร้างในสมัยรัชกาลที่ 4 ลักษณะหลังคาลด 2 ชั้น มุงด้วยกระเบื้องเคลือบ มีซุ้มฟ้า ไบระกา ทางหงส์ หน้าบันสลักเป็นภาพพระนารายณ์ทรงสุบรรณเด่นสง่างามมาก บานประตูหน้าต่างแกะสลักลวดลายฝีมือชั้นเยี่ยม เฉพาะบานหน้าต่างประดับลวดลายปูนปั้นรูป 12 นักชัศตร และมีพระพุทธรูปสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นพระประธานภายในพระอุโบสถ รอบพระอุโบสถมี กำแพงแก้วด้วย

ในบริเวณวัดยังมีโบราณสถานที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่ง คือ ตำหนักแดง ซึ่งรัชกาลที่ 1 ทรงสร้างเป็นตำหนักหมู่ใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ 1 ในวังหลวง ถวายเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากรมพระเทพสุดาวดี ที่เรียกว่า ตำหนักแดง เพราะทาสีแดงนั่นเอง ต่อมาได้รื้อไปสร้างที่พระราชวังเดิม แล้วรื้อถวายเป็นกุฏิสงฆ์พระราชอาคันตุกะวัดโมลีโลก ลำสุดท้ายมาปลูกที่วัดนี้ในสมัยรัชกาลที่ 4 เพื่อเป็นกุฏิเจ้าอาวาสวัดเขมาภิรตารามราชวรวิหาร แสดงว่าตำหนักแดงหลังนี้ถูกรื้อแล้วสร้างใหม่ถึง 3 ครั้งด้วยกัน ตำหนักแดงจึงเป็นตำหนักเก่าแก่โดยสร้างด้วยไม้ทั้งหลัง ทางวัดจึงต้องเปลี่ยนไม้ที่ผุพังเรื่อยมา บางช่วงเวลาถูกทิ้งไว้จนทรุดโทรมมาก ปัจจุบันได้รับการบูรณะใหม่ทั้งหลังแล้ว โดยเปลี่ยนจากเสาไม้เดิมเป็นเสาซีเมนต์ ได้ถน

เดิมเป็นพื้นดินก็เป็นพื้นซีเมนต์แล้วปูกระเบื้องเคลือบ จึงดูเป็น
 ตำนกสมัยใหม่เกินไป แต่ก็ยังรักษารูปทรงของตำหนักแดงไว้ได้ดี
 พอสมควร จึงนำไปแวะชมอย่างยิ่ง

และยังมีโบราณสถานอีกแห่งหนึ่งคือ พระที่นั่งมุลมณเฑียร
 อยู่ทางทิศเหนือของวัด และอยู่ในบริเวณโรงเรียนกลาโหมอุทิศ พระ
 ที่นั่งมุลมณเฑียรสร้างครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 1 ในพระบรมมหาราชวัง
 ต่อมารัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้รื้อมาปลูกที่วัดนี้ และทรงพระราช
 อุทิศให้เป็นโรงเรียน ลักษณะของพระที่นั่งเป็นอาคารทรงไทย มีเสา
 รับหลังคาพาล็อบอาคาร หลังคาทำเป็น 2 ตอนประดับด้วยช่อฟ้า
 สวยงาม ตัวพระที่นั่งเสมือนตั้งอยู่กลางสระน้ำ เพราะมีน้ำซึมเข้ามา
 อาจเป็นเพราะบริเวณรอบๆ ถูกถมดินให้สูงขึ้นก็ได้ พระที่นั่งมุล
 มณเฑียรเคยใช้เป็นห้องสมุดของโรงเรียนกลาโหมอุทิศอยู่ระยะหนึ่ง
 ปัจจุบันทางโรงเรียนได้ย้ายห้องสมุดออกไปแล้ว และกรมศิลปากรได้
 มาบูรณะแต่ยังไม่เสร็จเรียบร้อย

นอกจากนี้วัดเขมาภิรตารามราชวรวิหารยังมีโบราณสถานอื่นๆ
 อีก เช่น วิหารน้อย 2 หลัง ชุ่มยอดปราสาทภายในมีพระพุทธรูป
 ประทับนั่ง ศาลาอเนกประสงค์ 200 ปีกรุงรัตนโกสินทร์ หอพระไตร
 ปิฎก หอสดมภ์ หอระฆัง หมุกุฎีสงฆ์แบบทรงไทย และเมรุเผาศพ
 เป็นต้น

วัดที่อยู่ติดกับวัดเขมาภิรตารามราชวรวิหารคือ **วัดปลับปลา**
 ซึ่งเป็นวัดเก่าคู่มากับวัดเขมาภิรตารามราชวรวิหาร สร้างราว พ.ศ. 2311
 ต่อมาได้ชำรุดทรุดโทรมทางวัดจึงสร้างอาคารเสนาสนะใหม่ จึงไม่มี
 โบราณสถานเก่าเหลืออยู่ ในพระอุโบสถหลังใหม่มีพระประธานซึ่งได้

รับพระราชทานพระนามจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน เมื่อปี พ.ศ. 2521 ว่า “พระพุทธรูปที่ชาวบ้านเรียกว่า “หลวงพ่อดำ” และรูปหล่อสมเด็จพระเจ้า สมเด็จพระสังฆราช วัดพระเชตุพนฯ

ฝั่งตรงข้ามวัดเขมาภิตารามราชวรวิหารหรือริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตกมี **วัดค้างคาว** ซึ่งตั้งอยู่เหนือปากคลองบางกรวย และอยู่ในท้องที่ตำบลบางไผ่ อำเภอเมืองนนทบุรี วัดนี้มีโบราณสถานเก่าแก่สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่น่าสนใจคือ พระอุโบสถหลังเก่าขนาดใหญ่ มีหน้าบันเป็นไม้แกะสลักรูปเทวดาประทับอยู่ในซุ้ม ล้อมรอบด้วยลายก้านขดที่ออกซ่อเป็นเทวดา และมีพระพุทธรูปยืนทรงเครื่องปางห้ามญาติ ประดิษฐานอยู่ที่มุขด้านหน้า ชาวบ้านนับถือกันมาก และเรียกกันว่า “หลวงพ่อก้าว” ที่เรียกเช่นนี้ เนื่องจากนิ้วพระหัตถ์ซ้ายที่ตกลงแนบพระองค์มีเพียง 4 นิ้ว จึงรวมนิ้วพระหัตถ์ทั้งหมดได้ 9 นิ้ว พระอุโบสถมีกำแพงแก้วล้อมรอบ และมีเจดีย์รายด้วย นอกจากนี้มีโบสถ์มาหินทรายแดงขนาดใหญ่ถึง 16 ใบด้วย

นอกจากนี้ยังมีวัดที่อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตกอีกหลายวัด เช่น วัดเขียน วัดลุ่ม วัดใหม่ตึก และวัดสลักไต้ ส่วนฝั่งตะวันออกมี วัดนครอินทร์ เป็นต้น

การนั่งเรือเที่ยวชมวัดริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยานี้ ถ้าหากเริ่มต้นจากท่าหน้านนทบุรีตามที่จังหวัดนนทบุรีจัดรายการ “วันเดียวเที่ยวเมืองนนท์” จะแบ่งออกเป็น 2 เส้นทางคือ **สายที่ 1** จากท่าหน้านนทบุรี เรือจะล่องไปตามแม่น้ำเจ้าพระยา ผ่านวัดเขมาภิตารามราชวรวิหาร วัดค้างคาว เข้าเขตกรุงเทพมหานคร แล้วเข้าคลองบางกอกน้อย คลอง

แม่น้ำอ้อม เมื่อออกแม่น้ำเจ้าพระยาแล้วเรือจะแล่นไปทางทิศเหนือ ผ่านวัดไทรมาใต้ วัดไทรมาเหนือ วัดเชิงเลน ไปแวะวัดแสงสิริธรรม จากนั้นไปแวะเกาะเกร็ด ลงเรือที่วัดไผ่ล้อม เข้าคลองบางบัวทองหรือคลองบ้านขนมหวาน จากนั้นเรือจะล่องมาตามแม่น้ำเจ้าพระยาทางเดิม จะผ่านวัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร เรือจะกลับมาส่งที่ท่าบ้านนทบุรี โดยสวัสดิภาพ **สายที่ 2** จากท่าบ้านนทบุรี เรือจะแล่นขึ้นเหนือแวะวัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร อุทยานเฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษก แล้วเข้าคลองอ้อมนนท์ ศึกษาชีวิตชุมชน 2 ฝั่งคลอง ชมสวนเกษตร สวนทุเรียนประวัติศาสตร์ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร แล้วเรือแล่นออกตามเส้นทางเดิม ออกแม่น้ำเจ้าพระยา ไปชมวัดแสงสิริธรรม แล้วไปเกาะเกร็ด ลงเรือที่วัดไผ่ล้อม เข้าคลองบางบัวทองหรือคลองบ้านขนมหวาน จากนั้นเรือจะกลับมาส่งที่ท่าบ้านนทบุรี โดยสวัสดิภาพเช่นกัน ค่าใช้จ่ายทั้ง 2 สายนี้คนละ 200 บาท

ถ้าหากบริษัททัวร์ในกรุงเทพมหานครเป็นผู้จัด มักจะลงเรือที่ทำช้าง หรือทำเรือวังหน้า (ข้างสะพานพระปิ่นเกล้าฝั่งกรุงเทพฯ) แล้วเรือจะแล่นเข้าคลองบางกอกน้อย จากนั้นจะเหมือนกับบรรยายวันเดียวเที่ยวเมืองนนท์ และเรือจะมาส่งที่เดิมคือ ที่ทำช้างหรือทำเรือวังหน้า (ข้างสะพานพระปิ่นเกล้าฝั่งกรุงเทพฯ)

